

KÖKÉNY ANDREA

Idegenek a hazájukban

TANULMÁNYOK

Texas függetlensége és a tejanók
a 19. század első felében

Amikor Bonaparte Napóleon 1803-ban eladta az Amerikai Egyesült Államoknak a Mississippi nyugati vízgyűjtő medencéjét, jelentős átalakulást indított el nem csupán a kontinens geopolitikai viszonyaiban, hanem a határvidéken élők helyzetében is, akik az elkövetkező évtizedekben többször kerültek nehéz választás elé, amikor el kellett dönteniük, fenntartják-e kötődésüket az addigi kormányzathoz vagy területhez, vagy feladják azt. Az is sokszor előfordult, hogy éppen a kormányzat vagy az itt élő lakosok egy csoportja kérdőjelezte meg lojalitásukat. Ez különösen igaz volt a Texas területén élő mexikóiakkal, a *tejanókkal* kapcsolatban.

Tanulmányunk célja, hogy bemutassa, miként viszonyultak a *tejanók* a spanyolok elleni mexikói függetlenségi háborúhoz (1810–1821), milyen szerepet játszottak a *határvidék* településeinek életében, s közülük jó néhányan hogyan jutottak el addig, hogy a Mexikótól való elszakadásért együtt harcoljanak a vidékre egyre nagyobb számban betelepülő angloamerikaiakkal. A dolgozat középpontjában – felhasználva 1858-ben kiadott visszaemlékezéseit – a korszak meghatározó *tejano* személyisége, *Juan Nepomuceno Seguín* életének bemutatása áll.

Történetírói felfogások, megközelítések

Az Amerikai Egyesült Államok történetéről szóló összefoglaló munkákból nagyon sokáig kimaradt a spanyol határvidék vagy legfeljebb az amerikai jelenlét röviden tárgyalt előzményeként jelent meg. Hasonló volt a helyzet a korai Texas történetéről szóló művek esetében a területen élő mexikóiakkal, a *tejanókkal* kapcsolatban is. A spanyol korszakról született írások eleinte szinte kivétel nélkül negatív képet festettek, a *fekete legenda*¹ szellemében keletkeztek, s a faji előítélet is erő-

¹ A nem spanyol, főleg protestáns történészek szélsőségesen negatív jellemzése Spanyolországról, a spanyolokról. A fogalom a 16–17. században alakult ki, majd Spanyolország militáns katolicizmusa és sikeres amerikai terjeszkedése nyomán a spanyol gyarmatosításról szóló angolszász történetek is átvették. A 18. század végétől az Egyesült Államok spanyolelles propagandájának része lett. Az angloamerikaiak és a spanyolok közötti gazdasági, politikai és vallási különbségek vizsgálatakor a spanyolokat fanatikus, babo-

sen áthatotta őket. Fordulatot az 1920-as évek hoztak, amikor Herbert Eugene Bolton és tanítványai teljesen új szemszögből kezdték el vizsgálni a spanyol múltat.² Annak értékeit hangsúlyozták új tudományterületek, a régészet, antropológia, társadalomtörténet, szociológia kutatási módszereinek felhasználásával. Elsősorban a különböző intézmények vizsgálatára, az egyház és az állam szervezőtevékenységére: a missziók, erődítmények, illetve a civil települések létrehozására helyezték a hangsúlyt. A spanyol gyarmatosítás kudarcát ezen a vidéken gyakran szembeállították az angloamerikai terjeszkedés sikereivel. Az általuk feldolgozott hatalmas mennyiségű anyag alapján készített elemzések azonban legtöbbször inkább különálló esettanulmányok. A szerzők nem törekedtek arra, hogy a köztük lévő kapcsolatot feltárják, illetve akár a spanyol gyarmatbirodalom, akár az Egyesült Államok korai történetének összefüggésében elhelyezzék. Fontos azonban azt is megjegyezni, hogy a régió egyediségének hangsúlyozásával a korszakot leíró jelzők is fokozatosan ellenkező előjelűre változtak, s megteremtődött a spanyolokat és a spanyol gyarmati periódust apologetikus tónusban bemutató *rózsaszín legenda*.³

Bolton témaválasztását és kutatási módszerét követte John Francis Bannon is. Elődjétől eltérően azonban ő már a feltárt dokumentumok és a levéltári kutatás eredményeinek szintézisére törekedett.⁴ A Bolton-iskola szemléletét és módszereit sok, elsősorban az USA keleti partján élő történész kritikával illette, s már az 1950-es években történtek kísérletek a spanyol múlt új interpretációjára, a *fekete és rózsaszín legenda*n túllépő, árnyaltabb kép megrajzolására. A spanyol határvidék történetének az Egyesült Államokéhoz való kapcsolására azonban inkább csak az 1980-as évektől került sor, a *New Western History* történészei révén.⁵ Az új módszertani megközelítés egy sokkal szélesebb gazdasági, társadalmi és politikai keret-

nás, kegyetlen, gyáva, korrupt és autoriter jelzőkkel illették. A független Mexikó megalakulása, illetve Texas 1836. évi elszakadása után az USA délnyugati határvidékén a hispanofóbiát még jobban felerősítették az amerikaiak terjeszkedési ambíciói és faji előítéletei. A fogalomról részletesebben ld. *Anderle Ádám: A „fekete legenda” Magyarországon a 19. és a 20. században. Világtörténet 7. (1985) 3. sz. 4–11.* Erről ld. még *Joseph Pérez: La leyenda negra.* Gadir, Madrid, 2009; *David J. Weber: The Spanish Frontier in North America.* Yale University Press, New Haven–London, 1992. 336–341.

2 *Herbert Eugene Bolton: The Spanish Borderlands. A Chronicle of Old Florida and the Southwest.* New Haven, Yale University Press, New Haven, 1921. (The Chronicles of America).

3 A 19. század utolsó harmadától az európai és az amerikai történetírásban megjelent a spanyol múlt romantikus szemlélete, amely a „rózsaszín legenda” elnevezést kapta. A hispán kultúra és hagyományok pozitív jegyeinek gyakran szentimentális jellemzése egészen az 1960-as évekig nagy hatással volt a spanyol határvidékkel foglalkozó amerikai történeti munkákra. A fogalomról részletesebben ld. *Weber, D.: The Spanish Frontier i. m. 353–355., 358–359.* A „rózsaszín legenda” magyarországi jelentkezéséről ld. *Ádám Anderle: La leyenda negra en Hungría en los siglos 19 y 20. Trienio 9. (1985) 6. sz. 134–160.*

4 *John Francis Bannon: The Spanish Borderlands Frontier, 1513–1821.* Holt, Rinehart and Winston, New York, 1970.

5 Ld. például *Patricia Nelson Limerick: The Legacy of Conquest. The Unbroken Past of the American West.* W. W. Norton, New York, 1987; *Under an Open Sky. Rethinking America's Western Past.* Eds. William Cronon–George Miles–Jay Gitlin. W. W. Norton, New York, 1992; *Trails. Toward a New Western History.* Eds. Patricia Nelson Limerick–Clyde Milner II.–Charles E. Rankin. University Press of Kansas, Lawrence, 1991; *Richard White: „It's Your Misfortune and None of My Own”.* A New History of the American West. University of Oklahoma Press, Norman, 1991.

ben történt, s fókuszja az intézmények helyett az egyes emberekre, illetve az általuk létrehozott közösségekre, s a bennük és köztük lévő kapcsolatrendszerre került át. A Bolton-iskola kutatási módszerei kiegészültek a demográfiai jellemzők, a bevándorlás, a környezeti hatások, a gazdasági, kereskedelmi kapcsolatok, a közösségek társadalmi helyzete, illetve a faji összetétel szerinti elemzésével. A hangsúly a kultúrák találkozására, kölcsönös egymásra hatására és a különböző korszakok közötti folyamatosság kimutatására helyeződött, miközben a korábbi munkákban 1821, Mexikó függetlenné válása gyakran a vizsgálódás záró dátuma volt.

Az új szemlélet szakítást jelentett Frederick Jackson Turner 19. század végén megfogalmazott, de hosszú évtizedeken át ható elméletével is. Turner a *frontier* egyszerű határvidékként értelmezte a vadon és a civilizáció között, s hatását alapvető formáló erőnek tekintette a sajátos amerikai intézmények és nemzeti karakter kialakításában.⁶ Az egyoldalú, statikus kép az új módszerek alkalmazása nyomán megelevenedett, s a *frontier* tágabb értelmezést kapott. Határzónára és a benne végbemenő folyamatokra egyaránt utalt. Az egymással kapcsolatba kerülő népességcsoportokat már nem kétpólusúként ábrázolta, hanem érzékeltette azt, hogy itt többféle kultúra találkozási zaja zajlott le. A gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális kölcsönhatás került a vizsgálódás középpontjába, valamint e kapcsolatok térbeli és időbeli változása, folyamatossága.

Az USA történetében Texas elhelyezésére, illetve a spanyol–mexikói–amerikai korszak összekapcsolására is döntően az 1970–1980-as évektől találunk példákat. Ezt megelőzően a függetlenné váló Mexikó északnyugati határvidékén elhelyezkedő tartomány történetét szinte kizárólag az angloamerikai bevándorlók szemszögéből vizsgálták a kutatók. Ebből következett, hogy a texasi függetlenségi háború történetének főszereplői is az angloamerikaiak voltak, kiváltó okaként pedig legtöbbször az etnikai konfliktust, a mexikóiak és az angloamerikai bevándorlók közötti kulturális és faji különbségeket nevezték meg az amerikai szerzők.⁷

Ahogy Eugene C. Barker 1911-ben fogalmazott: „1835 nyarának végén a texasiak úgy látták, annak a veszélynek vannak kitéve, hogy egy olyan nép idegen alattvalói lesznek, melynél erkölcsileg, szellemileg és politikailag felsőbbrendűnek tartották magukat. (...) Ha nem alakult volna ki a faji bizalmatlanság légköre... lehet, hogy nem következett volna be a válság. Mexikó nem gondolta volna szükségesnek, hogy oly erősen ragaszkodjon a megkérdőjelezhetetlen alávetéshez, illetve a telepések nem hitték volna oly szilárdan, hogy az engedelmesség veszélyeztetné szabadságukat.”⁸

6 Frederick Jackson Turner: The Significance of the Frontier in American History. In: The Turner Thesis Concerning the Role of the Frontier in American History. Ed. George Rogers Taylor. 3rd ed. Heath, Lexington, 1972. 3.

7 Eugene C. Barker: Mexico and Texas, 1821–1835. Russell & Russell, New York, 1965; William C. Binkley: The Texas Revolution. Louisiana State University Press, Baton Rouge, 1952; Samuel Harman Lowrie: Culture Conflict in Texas, 1821–1835. Columbia University Press, New York, 1932; The View from Chapultepec. Mexican Writers on the Mexican–American War. Ed., trans. Cecil Robinson. University of Arizona Press, Tucson–London, 1989.

8 Barker, E.: i. m. 148., 162.

Hasonló megállapítások találhatóak William C. Binkley 1952-ben készült elemzésében is.⁹ Ez azonban nem feltétlenül jelenti azt, hogy Barker vagy Binkley a hangsúlyt az etnikai konfliktusra helyezte. Ehelyett inkább a félreértések és bizalmatlanság általános légköre volt az, amit leírtak az amerikaiak és a mexikóiak kapcsolatát vizsgálva. Szerintük ez volt az, ami végül lehetetlenné tette a kompromisszumot, amikor 1835 válsága elérkezett.

A kölcsönös félreértésen alapuló „kulturális konfliktus” tézisének az 1930-as években a szociológus Samuel H. Lowrie alakította ki,¹⁰ akinek nézetét Cecil Robinson is megerősítette 1968-ban.¹¹ Habár megjegyezték, hogy békés volt a viszony az amerikaiak és a mexikóiak között a korai Texasban, mégis mindketten úgy vélték, hogy ettől függetlenül léteztek mélyen gyökerező kulturális különbségek. Ezek a különbségek alapvető ellentéteket okoztak a két csoport tagjainak viselkedésében. A kulturális különbség szerintük leginkább a politikai szférában került előtérbe, hiszen eltérő volt a véleményük a vallásszabadság, a rabszolgaság és faji megkülönböztetés, illetve az igazságszolgáltatási intézmények, politikai jogok és kormányzati forma kérdéséről.¹²

Az 1980-as években, a *New Western History* történészei révén árnyaltabb kép megrajzolása kezdődött el, de még mindig jelentek meg olyan munkák is, melyek a faji különbségek és a faji előítélet szerepét jelölték meg a texasi függetlenségi háború fő mozgatórugójaként. Paul D. Lack, Jeff Long és Arnoldo De León a hangsúlyt egyértelműen az angloamerikai faji előítéletekre helyezte.¹³ De León következtetése az volt, hogy „*la texasi függetlenségi háború a faji alkalmazkodásról szólt. Az angol texasiak számára a »fehér felsőbbtség és civilizáció« helyett bármi más elfogadása azt jelentette volna, hogy behódolnak a mexikói uralomnak, és beismerik, hogy az amerikaiak hajlandók a mexikóiakhoz hasonlókká válni. Az az eshetőség, hogy egy ilyen vad, civilizálatlan és féktelen népség uralja őket, szinte elkerülhetetlenné tette a faji hegemóniáért folytatott versenyt.*”¹⁴

Véleményüket több történész is megkérdőjelezi. Andreas V. Reichstein egyértelműen elutasítja azt a nézetet, hogy az etnikai ellentétek jelentős szerepet játszottak a felkelés előidézésében.¹⁵ Alwyn Barr kimutatja, hogy az angol–mexikói együttműködés sokkal szorosabb volt főleg a függetlenségi háború kezdeti szakaszában, mint azt például Long gondolta,¹⁶ s ugyanezt állapítja meg Jesús Frank

⁹ Binkley, W.: i. m. 69., 129–130.

¹⁰ Lowrie, S.: i. m.

¹¹ The View from Chapultepec i. m.

¹² Ld. például Lowrie, S.: i. m. 120., 140., 177.

¹³ Paul D. Lack: *The Texas Revolutionary Experience. A Political and Social History, 1835–1836.* Texas A&M University Press, College Station, 1992. (Texas A&M Southwestern Studies); Jeff Long: *Duel of Eagles. The Mexican and U. S. Fight for the Alamo.* Morrow, New York, 1990. Arnoldo De León: *They Called Them Greasers. Anglo Attitudes toward Mexicans in Texas, 1821–1900.* University of Texas Press, Austin, 1983.

¹⁴ De León, A.: i. m. 13.

¹⁵ Andreas V. Reichstein: *Rise of the Lone Star. The Making of Texas.* Texas A&M University Press, College Station, 1989.

¹⁶ Alwyn Barr: *Texans in Revolt. The Battle for San Antonio, 1835.* University of Texas Press, Austin, 1990.

de la Teja is,¹⁷ megkérdőjelezve Lack állítását, miszerint a texasi függetlenségi harc 1836-ra faji háborúvá vált volna.

A faji és kulturális konfliktusról vallott elméletekhez képest új szempontokat figyelembe véve fogalmazta meg véleményét David J. Weber és James E. Crisp, s nézeteikkel magam is egyetértek. Weber a „*The Mexican Frontier*” című munkájában szélesebb kontextusba helyezte a texasi eseményeket, s így nem találta kielégítőnek a korábbi magyarázatokat. Elfogadta Barker nézetét, miszerint a faji bizalmatlanság akadályozta a kommunikációt és megkeményítette az álláspontokat a texasiak és a mexikói kormány között. Egyetértett Lowrie véleményével a politikai kultúrák konfliktusával kapcsolatban is. Mégis arra a megállapításra jutott, hogy „ugyanezen politikai kérdések kapcsán mexikóiak harcoltak mexikóiak ellen a határvidék olyan részein is, ahol az angloamerikaiak csekély szerepet játszottak”.¹⁸

A Spanyolországtól való függetlenség elnyerése után a fiatal Mexikói Köztársaság számos belső problémával küzdött. Alkotmánya föderális és demokratikus kereteket határozott meg, de a gyarmati örökség és hagyományok miatt ezt nem volt könnyű a gyakorlatban megvalósítani. Az állam, a hadsereg és az egyház vezetői közötti hatalmi harcok, a föderalizmus és centralizmus hívei közötti összetűzések, a tapasztalatlan s nemegyszer korrupt tisztségviselők hibái, illetve visszaélései megakadályozták a politikai stabilitás kialakulását. Ráadásul sorozatosak voltak a gazdasági válságok is. Ezért szinte lehetetlenné vált, hogy az egyébként gyéren lakott határvidéki tartományokra kellő figyelmet tudjon fordítani a mexikói kormány. Nem tudott sem erős gazdasági kötelekeket, sem megfelelő intézményi kereteket kiépíteni, ezek hiányában viszont nem lehetett a távoli területeket integrálni.

Weber összehasonlító elemzése az északi mexikói tartományokról megerősíti azt a nézetet, hogy a texasi forradalom elsősorban nem a faj, a nyelv vagy a vallás kérdései körül forgott. A küzdelmet szerinte az állami és helyi kormányzat jogköre körüli viták, a magas vámok, a csempészet elfojtása, a törvények nem hatékony, s gyakran önkényes végrehajtása, s a hadsereg gyengesége és megvesztegethetősége indították el.

Ezek a panaszok ellenszegülést és elidegenedést váltottak ki a nemzeti kormánnyal szemben a mexikóiak között Kaliforniában, Új-Mexikóban, Zacatecasban és a Yucatán-félszigeten is. Szeparatista mozgalmak – csakúgy, mint Texasban – ezekben a térségekben is létrejöttek. Itt szívesen fogadták az angloamerikai bevándorlókat, és a centralista hatalommal szembeni ellenállás fegyveres felkelések kitöréséhez is vezetett a konzervatív mexikói ellenforradalommal szemben az 1830-as évek közepén. Weber így a texasi forradalom „mexikóiségát” is

17 A Revolution Remembered: The Memoirs and Selected Correspondence of Juan N. Seguín. Ed. Jesús Frank de la Teja. State House Press, Austin, 1991.

18 David J. Weber.: The Mexican Frontier, 1821–1846. The American Southwest Under Mexico. University of New Mexico Press, Albuquerque, 1982. (Histories of the American Frontier). xxii., 254–255. és 12. fejezet.

érzékelte, s megvilágította a határvidék jellegzetességeit, melyek áthidalták vagy éppen minimalizálták az etnikai megosztottságot.¹⁹

Texas esete különleges volt, hiszen itt a centrum és a periféria, az ország maga és a határvidéki tartomány közötti viták esetén különleges súllyal esett latba az a tény, hogy lakóinak többsége ekkorra már más etnikumhoz tartozott. Ennek következtében az elszakadás és egy másik államhoz – nevezetesen az Amerikai Egyesült Államokhoz – való esetleges csatlakozás alternatívája mindvégig jelen volt.

Osztom azonban James E. Crisp véleményét, aki szerint a texasi függetlenségi háború előtt „a tartomány nagy részében a béke és az etnikumok közötti együttműködés, és nem a konfliktus volt a jellemző”.²⁰ Ez azzal is magyarázható, hogy az angloamerikaiak főleg Kelet-Texasban éltek, és ritkán volt közvetlen kapcsolatuk tejanókkal vagy mexikóiakkal.

Még akkor is, amikor az első fegyveres összecsapások megtörténtek 1835-ben, a szemben álló felek nem etnikai hovatartozás alapján csoportosultak. Mind a megegyezésre törekvő Békepárt, mind a szakításig is elmenni hajlandó Háborús Párt programja számolt a Texasban élő mexikóiakkal, s készek voltak bizonyos fokú együttműködésre. Amikor pedig eldőlt, hogy harcba szállnak a centralista mexikói kormánnyal, a küzdelemben számtalan mexikói katona és civil is részt vállalt a texasiak oldalán. Köztük volt az egyik legbefolyásosabb tejano, Juan Nepomuceno Seguín is.

Közvetlenül a függetlenségi háború után sem beszélhetünk még kibékíthetetlen etnikai ellentétekről Texasban. Sőt a tejanók részt vállaltak az új állam reguláris hadseregében, a *Ranger* csapatokban és a politikai és igazságügyi intézményekben.²¹ Folyamatos volt a mexikóiak bevándorlása Dél-Texasba, s az amerikaiak még 1839-ben is üdvözltek a növekvő hispán népességet mint a fiatal állam gyarapodásának zálogát.²²

Az amerikai–mexikói kooperáció csúcsa talán Mirabeau de Lamarnak, a Texasi Köztársaság második elnökének 1841-es San Antoniába tett látogatása volt. Ennek során támogatást próbált szerezni a Santa Fe expedícióhoz, mely Texas határainak kiterjesztését célozta Új-Mexikó felé.²³

19 Uo. 12. fejezet.

20 James E. Crisp: *Race, Revolution and the Texas Republic. Toward a Reinterpretation*. In: *The Texas Military Experience. From the Revolution Through World War II*. Ed. Joseph G. Dawson III. Texas A&M University Press, College Station, 1995. (Williams-Ford Texas A&M University Military History Series) 37.

21 Juan N. Seguín például San Antonio polgármestere lett. *David Nevin: The Texans*. Time-Life Books, New York, 1975. (The Old West, 13.) 91.

22 *Telegraph and Texas Register* 1839. márc. 13., ápr. 10. p. n.

23 Mirabeau de Lamar nem csupán Texas függetlenségének megtartását tűzte célul 1838. évi megválasztásakor, hanem a terjeszkedést is. Bár a texasi kongresszus nem adott felhatalmazást rá, 1841 júniusában Lamar expedíciót szervezett a Rio Grande felső folyásának keleti oldalán lévő – közigazgatásilag a mexikói Új-Mexikó tartományhoz tartozó – legfontosabb kereskedelmi központ, Santa Fe elfoglalására. A 270 fős, katonákból, kereskedőkből és kalandorokból álló csapat feladata az volt, hogy birtokba vegye Santa Fét, s felállítson ott egy texasi fennhatóság alatt lévő kormányt – azzal a kikötéssel, hogy mindez csak akkor tegye, ha a híresztelések beigazolódtak arról, hogy az ottani lakosság többsége valóban Texashoz kíván tartozni. Samuel A. Roberts William G. Cooke-nak, J. Antonio Navarrónak, Richard F.

Az ünnepi fogadás részeként Lamar és Juan Seguín felesége „nyitotta meg a bált egy keringővel”.²⁴ Egy évvel később azonban az együttműködés összeomlott. A mexikóiak fogságba ejtették az expedíció tagjait.²⁵ Ezt követően megtorlásul két alkalommal elfoglalták San Antoniót, s kiűjultak a határ menti csatározások. Seguínt mindkét oldal árulással vádolta, s száműzetésbe kényszerült. Hamarosan ez lett a sorsa sok más tejanónak is. Az angloamerikai telepesek gyakran egyenlőséjelet tettek a mexikóiak és a tejanók közé pusztán fizikai tulajdonságaik, nyelvük, vagy épp vallásuk azonossága alapján.²⁶ Sokan arra használták a háborús hisztériát, hogy megszerezzék a tejanók földbirtokait, vagyonát, s minden mexikóit ellenségnek tekintettek.²⁷ Fokozatosan elüldözték otthonaikból a tejanókat Nacogdoches, Goliad, Victoria és San Antoni környékén. Az addigi gazdasági és politikai elit tagjai kiszorultak pozícióikból. Most már nem ők voltak a döntéshozók, a bírók, a katonai vezetők. A független Texasban a tejanók „idegenek lettek hazájukban”.²⁸

Mindeközben Texas a pénzügyi csőd szélén állt, katonailag gyenge volt. Mindez hozzájárult ahhoz, hogy az angloamerikaiak körében újra az a kép erősödjön meg, mely szerint Texas „a fehér civilizáció végső, barbárok által ostromlott bástyája”.²⁹ Talán ezzel is magyarázható, hogy oly sokáig ez a nézet uralta a korabeli, majd a 19. századi, sőt még a 20. századi történetírást is a texasi függetlenségi háborúval kapcsolatban. A legújabb kutatások alapján azonban úgy tűnik, az etnikai konfliktus sokkal kevésbé előzménye és oka, mint inkább következménye volt a texasi függetlenségi háborúnak. Weber még az általánosan elterjedt terminológiát is megkérdőjelezi, s az amerikai történetírásban használatos *texasi forradalom* (*Texas revolution*) kifejezés helyett pusztán határvidéki *felkelésnek* (*revolt*) nevezi az eseményeket. Talán igazat is adhatunk neki, ha meggondoljuk, hogy a texasi függetlenség kivívását követő évtizedben alapvető, mondhatni forradalmi változások inkább a *tejanók* életében történtek.³⁰

Brenhamnek és William G. Drydennek. Austin, 1841. június 15. Annual Report of the American Historical Association. Diplomatic Correspondence of the Republic of Texas. Ed. George P. Garrison. Government Printing Office, Washington, 1911. Vol. II. 737–743.

24 Idézi: *Crisp, J.*: Race, Revolution i. m. 44.

25 A több mint kétezer kilométeres út során számos szerencsétlenség érte az expedíció tagjait. Nem csupán a hatalmas távolsággal, a hőséggel és az éhínséggel kellett megküzdeniük, hanem az ellenséges indiánokkal és a mexikóiakkal is. A kimerült túlélők Új-Mexikó kormányzójának fogságába estek, majd egy újabb két és fél ezer kilométeres erőltetett menet után Mexikóváros börtönébe kerültek. *Nevin, D.*: i. m. 215.

26 *David J. Weber*: Myth and the History of the Hispanic Southwest. University of New Mexico Press, Albuquerque, 1988. 95.

27 Az angloamerikaiak és mexikóiak közötti viszony változásának részletes elemzéséről ld. *James E. Crisp*: Anglo–Texan Attitudes toward the Mexican, 1821–1845. PhD disszertáció, Yale University, 1976.

28 A kifejezés eredetileg Juan N. Seguíntól származik, aki visszaemlékezéseiben „*a foreigner in my native land*” fordulattal írta le helyzetét. Ezt életrajzának kutatója, Jesús Frank de la Teja úgy fogalmazta meg, hogy a tejanók „kívülről lettek szülőhelyükön”: „*tejanos became outsiders in the land of their birth*”. *Myths, Misdeeds and Misunderstandings. The Roots of Conflict in U. S.–Mexican Relations*. Ed. Jamie E. Rodríguez–Kathryn Vincent. Scholarly Resources Inc., Wilmington, 1997. 95.

29 *Crisp, J.*: Race, Revolution i. m. 45.

30 *Weber, D.*: The Mexican Frontier i. m. 245–246.

Bevándorlás Texasba

Az 1700-as évek végétől kezdve Texas az új-spanyolországi (Mexikó) Keleti Belső Tartományok elnevezésű közigazgatási egység része volt, amibe beletartozott Coahuila, Nuevo León és Nuevo Santander (későbbi elnevezése Tamaulipas) is. Habár mindegyik provinciának volt saját kormányzója, valójában a Monterreyben lévő főkormányzó alá tartoztak, aki közvetlenül a királynak volt felelős. Texas feladata mindig is az volt, hogy ütközőzónaként szolgáljon a szomszédos hatalmakkal szemben. A határvidék legfontosabb intézményei az őslakos indiánok keresztény hitre térítését és integrálását célul tűző *missziók* és a határvidék védelmét ellátó *erődök* voltak. Egy évszázad alatt ezek környezetében egy kis civil népesség is létrejött.

Három mag alakult ki: San Antonio, La Bahía (ma Goliad) és Nacogdoches. Utóbbi azonban a mexikói függetlenségi háború alatt szinte teljesen elnéptelenedett, 1821-ben kevesebb mint száz lakosa volt. Az északi tartományok közül Texas érintették legsúlyosabban a harcok. 1813-ban San Antonio közelében a Medina folyó mentén vívott nagy csatában a spanyolpártiak ezer lázadó katonát és amerikai szövetségesét ölték meg. Ezt követően a Texason végigsöprő megtorló hadjáratok során további több száz tejano civilt mészároltak le, akiket azzal vádoltak, hogy a lázadókkal szimpatizáltak. A tartomány sosem tudta teljesen kiheverni a vérontást.

Ráadásul a közel egy évtizedig tartó küzdelem alatt Texas nem csupán belső konfliktusoktól, hanem különböző kalandorok földszerző akcióitól és indián rajtaütésektől is szenvedett. Így a mexikói függetlenségi háború végére (1821) mind emberi erőforrásait, mind gazdasági erejét tekintve romokban hevert. Az 1800-ban még négyezer fős népessége 1821-re két és fél ezerre fogyatkozott. Ebben az évben érkezett Texasba Stephen F. Austin. Célja az volt, hogy a spanyol kormány által apja számára adott engedélyt, mely háromszáz angloamerikai család betelepítésére vonatkozott, a mexikói kormánnyal is megerősíttesse. Talán érthető, hogy a helyi hatóságok ebbe örömmel beleegyeztek.³¹

A központnak számító három város tanácsa rendszeresen kért segítséget a központi kormányzattól a bevándorlás támogatása és a tartomány jobb védhetősége érdekében. Ez még inkább jellemző volt az 1812-es spanyol alkotmány 1820-ban történt helyreállítása után. San Antonio 1820 júliusában, Goliad pedig 1820 novemberében folyamodott segítségért.³²

A spanyol uralom felszámolását, majd Agustín de Iturbide mexikói császár 1823-as lemondását követően a texasiak az ideiglenes kormányzást is megszervezték, s képviselőik részt vettek az alkotmányozó kongresszus munkájában is. Azzal tisztában voltak, hogy a tartomány alacsony népessége miatt nem alkothatnak önálló közigazgatási egységet, ezért beleegyeztek abba, hogy egy nagyobb

31 Gregg Cantrell: Stephen F. Austin, Empresario of Texas. Yale University Press, New Haven–London, 1999. 107.

32 Myths, Misdeeds and Misunderstandings i. m. 81.

szövetségi állam, *Coahuila y Tejas* része legyenek. Minthogy a tartományi képviselők átalakultak állami törvényhozássá, *Coahuila y Tejas* új állama feloszlatta a két külön tartományi képviseletet és közös állami törvényhozást hozott létre. Az állam fővárosa és a törvényhozás székhelye Saltillo lett. A texasiak azonban, mivel már volt tapasztalatuk az önkormányzat terén, nehezen nyugodtak bele, hogy tartományi képviseletüket feladják, és a helyi döntéshozatalt átadják a távoli Saltillo törvényhozásának.³³

Texas számára a támogatást azok a képviselők próbálták megszerezni Mexikóvárosban, akik a nemzeti törvényhozásba kerültek. Az első alkotmányozó kongresszuson, 1822–1823-ban Refugio de la Garza képviselte Texast. Erőfeszítései azonban hiábavalónak bizonyultak, Texas továbbra is elszigetelt és gyéren lakott terület maradt. 1823 júliusában már arról panaszkodott, hogy anyagi forrásai saját fenntartásához sem elegendőek.³⁴

A második alkotmányozó kongresszuson – amely végül az 1824-es szövetségi alkotmányt elkészítette – Texas képviselője Erasmo Seguín lett, aki áttekintvén a helyzetet, a megoldást s a gyors gazdasági növekedés kulcsát az angloamerikai bevándorlás serkentésében látta. Leginkább az USA déli államainak gyapottermesztő ültetvényeseit látták volna szívesen. Ezért próbált Seguín menteséget szerezni számukra az új alkotmány rabszolgaságot tiltó törvénye alól és a bevándorlás feltételeként szabott, katolikus vallásról szóló kritérium esetében is. Az alkotmányozó kongresszus méltányolta a felvetéseket, és kellően homályos megfogalmazást alkalmazott mindkét esetben az új bevándorlók befogadásához szükséges maximális rugalmasság érdekében. Például a kongresszus végül csak a rabszolga-kereskedelmet tiltotta meg, s nem tisztázta, hogy a tiltás vonatkozott-e azokra a rabszolgatartókra, akik saját haszn(álat)ukra hoztak be rabszolgákat. A római katolikus vallás helyett pedig a keresztény katolikus kitétel szerepelt a bevándorlás feltételeként.³⁵

Sok vita volt az angloamerikai bevándorlással kapcsolatban a tejanók között. Voltak, akik ellenezték, s voltak, akik egyértelműen támogatták. José Francisco Ruíz, San Antonio egyik befolyásos katonatisztje és politikusa a következőképpen fogalmazott: „Ugy gondolom, csak előny származhat abból, ha tisztességes, szorgalmas embereket befogadunk, jöjjenek ők bárhol, [...] akár a pokolból is.”³⁶

Az 1830-as évek elejére már jelentős különbség alakult ki a mexikói eredetű népesség és az angloamerikai bevándorlók által lakott részek között mind népességben, mind gazdasági fejlettségben. A korai időszakban nehéz pontos adatokat találni a népesség összetételéről és növekedéséről, hiszen az első népszámlálás 1850-ben volt. Ebből többen is megpróbálták visszafelé következtetni. Szerintük 1821-ben, Mexikó függetlenné válásakor körülbelül 2500 volt a Texas

33 Uo., 81., 83.

34 Uo., 83.

35 Uo., 87.; Weber, D.: *The Mexican Frontier* i. m. 176.

36 Idézi: Weber, D.: *Myth and the History* i. m. 105.

területén lakók száma, s a népesség 1830-ra csaknem megnégyszereződött, közel 10 000-re nőtt. 1834-re a lakosok száma elérte a 21 000 főt, s a mexikóiak és az amerikaiak aránya 1:3-hoz volt. A Texasi Köztársaság megalakulása idején pedig a népesség már körülbelül 40 000 fő volt, beleértve a mexikóiakat és a mintegy 5000 rabszolgát, de a mexikóiak és az amerikaiak aránya 1:10-re változott.³⁷

Eközben pedig egyre bonyolultabbá vált a politikai helyzet Texasban, hisz a helyi ügyek – például a rabszolgaság és a bevándorlás kérdése – kezdtek összefonódni az egész Mexikót érintő vitákkal a központi kormányzat befolyásának növelése (centralizmus) vagy csökkentése (federalizmus) kapcsán. 1835 májusában Antonio Lopez de Santa Anna konzervatív fordulatot hajtott végre, s a saját kezében összpontosította a hatalmat. Centralistákból új kongresszust állított fel, felszolta az egyes államok törvényhozó testületeit, az államok véderejét minimálisra csökkentette, s a közigazgatási rendszert is teljesen átszervezte; a szövetségi államok helyett kerületeket alakítottak ki.³⁸

A centralista fordulat politikai válságot idézett elő *Coahuila y Texasban* is. Saltillo helyett még 1833-ban Monclova lett az állam fővárosa, de az ottani liberális politikusok nem fogadták el Santa Anna új kormányát 1834 nyarán. Erre válaszként a Saltillóban lévő politikusok Santa Anna mellett foglaltak állást, s létrehoztak egy rivális tagállami kormányt, azt remélve, hogy Santa Anna megjutalmazza majd őket hűségükért, s visszanyerhetik a főváros státust. A két kormány alatt azonban a tartomány anarchiába süllyedt, s Monclovában fegyveres megmozdulások törtek ki.³⁹ Ekkor került választás elé nagyon sok, e területen élő mexikói is. Az események egyik kulcsfigurája Juan Nepomuceno Seguín lett.

Seguín politikai tevékenysége

A Seguín család texasi jelenléte a tartomány korai időszakára vezethető vissza. Juan Seguín ősei fontos szerepet játszottak San Antonio megalapításában. Apai üknagyapja az 1720-as években még katonaként szolgált (*presidio*), de az 1760-as években már tagja volt a városi tanácsnak. A dédnagyapa, Bartolomé volt az első Seguín, aki az 1740-es évek végén San Antonióban telepedett le. Ő is több alkalommal töltött be különböző hivatalt a városban. Juan nagyapja, Santiago Seguín az 1770-es évek végén marhakereskedelemben kezdett, s bár ő maga

37 Weber, D.: *The Mexican Frontier* i. m. 177.; *Rupert Norval Richardson: Texas, The Lone Star State.* Prentice-Hall Inc., New York, 1943. 188.; *Theodore Reed Fehrenbach: Lone Star. A History of Texas and the Texans.* Macmillan, New York, 1968. 287.; *Seymour V. Connor: Texas. A History.* AHM Publishing Corporation, Arlington Heights, 1971. 172.; *Lynn I. Perrigo: The American Southwest. Its People and Cultures.* University of New Mexico Press, Albuquerque, 1971. 132.

38 Cantrell, G.: i. m. 300.; *México, un pueblo en la historia.* Coord. Enrique Semo. Universidad Autónoma de Puebla, h. n. [Ciudad de México], 1983. Vol. II. 124–125.; *Juan Salvat–José Luis Rosas: Historia de México.* Salvat Editores de México, h. n. [Ciudad de México], 1986. Tomo X. La guerra de Texas. 1772.

39 Weber, D.: *The Mexican Frontier* i. m. 247–248.

földbirtokkal még nem rendelkezett, a sikeres vállalkozás révén családja az egyik legtehetősebb lett San Antonióban. Fia, Erasmo Seguín már földműveléssel és állattenyésztéssel egyaránt foglalkozott. Emellett politikai szerepet is vállalt a spanyol időszakban, majd Mexikó és a független Texas közéletében is.⁴⁰

A család így fokozatosan befolyásra tett szert San Antonio gazdasági, társadalmi és politikai elitjében. Különböző üzleti vállalkozások, városi, állami, majd országos kormánytiszségek tették őket prominens személyekké a városban. Juan Seguín életét és pályáját ezért egyrészt a politikai aktivitás, másrészt a jelentős politikai fordulatok tükrében érdemes vizsgálni.

1806-ban született, még nem volt egészen négyéves, amikor Hidalgo atya vezetésével elindult a mexikói függetlenségi mozgalom. Apja, Erasmo először nem támogatta a felkelőket, sőt a rojalista hatalom helyreállításában próbált segíteni. Egy félreértés miatt – ajánlólevelet írt egy ismert felkelőnek, aki Texasban kívánt letelepedni – azonban árulónak bélyegezték, és a szomszédos Coahuilába száműzték, vagyonát pedig elkobozták.⁴¹

Az 1820-as évek elejére többé-kevésbé sikerült rendezni a család anyagi helyzetét és helyreállítani a jó hírnevét. Juan számára is ekkor adódott lehetőség arra, hogy San Antonio befolyásos személyévé váljon. Megtanult írni, olvasni, megismerkedett a gazdálkodással, s belekóstolt a politikába is. Amikor apja 1823 és 1825 között távol volt, hogy az alkotmányozó kongresszusban képviselje Texasot, a tizenhét éves Juan segítette anyjának San Antonio postahivatalának vezetésében és a család ügyeinek intézésében.⁴²

Az 1824-es szövetségi alkotmány kidolgozása idején ő ismertette meg apja álláspontját a város lakóival. A területnek a Mexikói Köztársaságban betöltött státusa körül kialakult politikai válság kapcsán, melynek legfontosabb kérdése az volt, hogy Texas territórium vagy állam legyen, azzal érvelt, hogy az adott pillanatban jobb, ha Coahuilával közösen alkot egy államot. A radikálisokat pedig azzal nyugtatta meg, hogy Erasmo Seguín az alkotmányozóktól garanciát kapott arra, hogy kellő népesség és gazdasági erő elérése után Texas különválhat, és önálló államot alkothat a mexikói federációban.⁴³

Akkor is helyettesítette apját, amikor az első jelentős angloamerikai betelepítést vezető Stephen F. Austint fogadta. Ezt követően a Seguín család egy évig vendégül látta Austin testvérét, James E. B. Austint, akit bátyja azért küldött San Antonióba, hogy a spanyol nyelvet minél hamarabb elsajátítsa és a mexikói kultúrát megismerje.⁴⁴ A Seguín család így kezdettől fogva jó viszonyt ápolt az angloamerikai bevándorlókkal, főleg ha azok is tiszteletet és nyitottságot mutattak a tejanók iránt. Felismerték, hogy az együttműködés mindkét fél számára hasznos lehet.

40 A Seguín család történetéről ld. a bevezetőt: *A Revolution Remembered* i. m. 1–13.

41 Uo., 5.

42 Uo., 16.

43 *Tejano Leadership in Mexican and Revolutionary Texas*. Ed. Jesús Frank de la Teja. Texas A&M University Press, College Station, 2010. 215.

44 Uo., 216.; *Cantrell, G.*: i. m. 110., 133.

Juan Seguín húszévesen megnősült és saját üzleti vállalkozásba kezdett. 1828-ban, amikor huszonnégy évesen politikai megbízást vállalt, már bőven volt tapasztalata a közösség ügyeinek intézésében, s 1842-ig valamilyen közhivatalt mindig viselt.⁴⁵

1829-től kezdve három fontos kérdés uralta Texas politikai életét: a federalizmus vagy centralizmus kérdésében Juan a liberálisok véleményén volt, s az előbbi mellett foglalt állást. Továbbra is vitatott volt Texas státusa a Mexikói Köztársaságon belül: Juan a különállás, a saját állami státus mellett érvelt. Azonban még 1832–1833-ban is osztotta a mérsékelt liberálisok, José Antonio Navarro és a későbbi ideiglenes kormányzó, Juan Martín Veramendi véleményét: türelemre van szükség, s törvényes úton kell Coahuilával és a szövetségi hivatalnokokkal kapcsolatos sérelmeiket a kormánynak jelezni.⁴⁶

Átmenetileg javult is a helyzet. Ebben szerepet játszott az is, hogy 1833-ban a federalista programmal induló Santa Anna elnökké választásával liberális fordulat következett be Mexikóban. A tavasz folyamán Coahuila y Texas törvényhozása számos liberális változsról döntött a helyi kormányzás hatékonysága érdekében. Többek között lehetővé tették az angol nyelv használatát a hivatali ügyintézésben, engedélyezték a betelepítést szervező *empresariók*⁴⁷ – köztük Stephen F. Austin – szerződéseinek meghosszabbítását, megnövelték a helyi bíróságok számát és lehetőséget biztosítottak az esküdtszéki tárgyalásra. Ugyancsak megemelték a texasi képviselők számát az állam törvényhozásában, s magát Texast három körzetre osztották.

Bexar, Brazoria és Nacogdoches híven tükrözte a kulturák földrajzi határait Texason belül. Bexar hispán körzet maradt. A népesség közel kétharmada San Antonióban és környékén koncentrálódott, a többi Goliad, Victoria, San Patricio és Refugio körül. Egy 1834-es hivatalos felmérés egyetlen farmot sem talált San Antonio és Goliad között! A kevés és egyszerű település sajátos jellemzője volt a városközpontú, de állattenyésztésen alapuló gazdálkodás. A társadalom a spanyol időszak jegyeit őrizte: spanyolok, illetve leszármazottaik, valamint meszticek és indiánok, hivatalnokok, katonák és papok, állattenyésztő gazdák és szegény parasztok alkották.

Nacogdoches körzetében egyértelmű volt az angloamerikai dominancia. A népesség körülbelül hatezer főt tett ki. Kifejezetten határvidéki társadalom volt ez, mely nélkülözött bármilyen központi irányítást. Nem a város volt a jellemző – abból mindössze kettő volt, Nacogdoches és San Augustine –, hanem a laza rokoni szálakkal összefűzött határvidéki közösség. Tulajdonképpen éppen ez a sajátosság volt az, ami Texas e régiójának fő vonzerejeként szolgált, elsősorban az angloamerikai bevándorlók számára.

45 A Revolution Remembered i. m. 18.

46 Tejano Leadership i. m. 217.

47 *Empresario* = a spanyol szóhasználatban jelentése vállalkozó, az angol szóhasználatban ügynök. Tulajdonképpen a kormány által szerződésben megbízott ügynök, aki a telepesek kiválasztásáért, a földek elosztásáért, a szabályozások betartásáért volt felelős, s szolgálataiért maga is földbirtokot kapott.

Bexar és Nacogdoches között feküdt Brazoria körzete, mely intézményi kereteit tekintve mexikói volt, de társadalmát tekintve angloamerikai. Népesége – például San Felipe de Austin lakossága – nagyrészt empresariók közvetítésével érkezett. A telepeseket részben toborozták, bizonyos fokig válogatták, és számukra a földet kijelölték – ez jelentős különbség volt a szomszédos terület ellenőrzetlen bevándorlásához képest. Következésképpen stabilabb társadalom alakult ki, mint például Nacogdochesben. Az itt élők nagyobb hangsúlyt fektettek a gazdasági fejlődésre, magántulajdonuk gyarapítására, de egy kedvezőtlen belpolitikai fordulat kapcsán több volt a veszítenivalójuk is.⁴⁸

1834-ben Juan Seguínt választották San Antonio polgármesterévé, de José Miguel Arciniega ideiglenes kormányzó lemondása miatt átmenetileg előbbre kellett lépnie a hivatali ranglétrán. Január elsejétől, huszonzét évesen ő lett az ideiglenes politikai vezető Texas tejano többségű déli részén, Bexar körzetében.⁴⁹ A legnehezebb időszak volt ez, hiszen 1834-ben jelentős elmozdulás történt a mexikói belpolitikában, összeomlott a Texas–Coahuila együttműködés, ráadásul ki-tört a kolerajárvány is Texasban.

Ebben az időben élesedett ki a federalista–centralista vita Coahuila y Texas és egész Mexikó területén. Minthogy a reformok hatalmas ellenállást váltottak ki a katolikus egyház és a hadsereg köreiben, Santa Anna újabb, ezúttal konzervatív fordulatot hajtott végre, és saját kezében összpontosította a hatalmat.⁵⁰ A centralista fordulat nyomán a federalisták az egész országban Santa Anna ellen foglaltak állást. Ezt tette Coahuila y Texas immár a liberális Monclovában székelő állami törvényhozó testülete is. Ahogy erre fentebb már utaltam, a volt főváros, Saltillo válaszul deklarációt adott ki, melyben törvénytelennek nyilvánította az ottani állami kormányzatot. 1834 őszére nyílt összecsapások alakultak ki a Monclovát, illetve Saltillot támogató milíciaegységek között, s Santa Anna ekkor Martín Perfecto de Cos tábornokot vezényelte Texasba a rend helyreállítására.⁵¹

Juan Seguín ezen a ponton választás elé került. Mivel fennállt a veszély, hogy a centralista hatalom katonai erővel avatkozik be a helyi ügyekbe, cselekednie kellett. Összejöveteleket szervezett, ahol fokozatosan formálódni kezdett a tejanók álláspontja a kialakult helyzettel kapcsolatban.

1834. október 7-én, a monclovai képviselők követeléseit is figyelembe véve elkészült Seguín és a texasiak felhívása: az anarchia felszámolása céljából 1834. november 15-re hívjanak össze egy gyűlést a különböző városok küldötteiből San Antoniába. Nem akarták, hogy Texas is, ahol még nyugalom volt, belekeveredjen a Coahuilában zajló, Monclova–Saltillo közti vitába. Seguín a felhívást elküldte a többségében angloamerikaiak által lakott San Felipe de Austinba és

48 Donald W. Meinig: *Imperial Texas. An Interpretive Essay in Cultural Geography*. University of Texas Press, Austin, 1969. 34–37.

49 Juan Seguín Bexar városi tanácsának. Bexar, 1833. december 20.; Juan Seguín José Miguelnek. Bexar, 1834. január 1. *A Revolution Remembered* i. m. 124–125.

50 Cantrell, G.: i. m. 300.; México, un pueblo en la historia i. m. 124–125, *Salvat, J.–Rosas, J. L.*: i. m. 1772.

51 Tejano Leadership i. m. 218–219.; Cantrell, G.: i. m. 300.

Nacogdochesbe is, de nem kapott visszajelzést. Ennek minden bizonnyal az lehetett az oka, hogy ők ki akartak maradni a federalista–centralista küzdelemből.⁵² Ezek után, 1835. január 1-jén Seguín átadta a politikai vezetést utódjának, Angel Navarrónak. Az év elején ugyan sor került bizonyos reformokra, de a feszültség nem csökkent. Továbbra sem valósult meg a különválás Coahuilától, ráadásul ott teljes volt a zűrzavar.

Az a felismerés, hogy a nemzeti kormány elhatározta a helyi autonómia felszámolását, ráadásul ez ellen a kormányzó nem volt hajlandó harcolni, arra az elhatározásra juttatta Seguínt, hogy minden befolyását latba vesse, s összefogásra bírja Texas Santa Anna ellen. Amikor 1834. szeptember 20-án Cos tábornok öt-száz katonával Texasba érkezett, hogy letartóztasson jó néhány federalistát, köztük William B. Travist, Samuel Williamset, Lorenzo de Zavalát, María Carvajalt – vagyis amerikaiakat és tejanókat egyaránt –, Seguín csak megerősítve látta nézetét, hogy a két csoport ugyanazért az ügyért harcol.⁵³ Azt nem tudni, mikor döntött arról, hogy vállalja a függetlenségi harcot is.

1835 nyarán, miközben Austin a háborús párt amerikai tagjaival próbált egyezsége jutni, Seguín igyekezett információt szerezni Texas lakosságának hangulatáról. Október elején, mialatt a Gonzalesnél vívott ütközet elindította a texasi függetlenségi háborút, a San Antonio folyó mentén élő tejano családokkal találkozott, hogy támogatásukat megnyerje. Ekkor történt, hogy milíciaparancsnoki tisztelet feladta és kapitányi rangban csatlakozott Austin reguláris texasi seregéhez.⁵⁴ Kinevezési parancsa a következőképpen szólt: „A kiváló hazafit, Juan Nepomuceno Seguínt Texas Szövetségi Hadseregének kapitányává nevezzük ki. E minőségében felhatalmazást kap arra, hogy egy hazafiakból álló csapatot toborozzon a centralistákkal és a katonasággal szemben, az 1824-es alkotmány és a federalista berendezkedés védelmében.”⁵⁵

Összesen harminchét önkéntest sikerült toboroznia. Szintén mexikóiakból álló csapatot toborzott San Antonio környékén sógora, Salvador Flores és Manuel Leal. Victoria lakóiból Placido Benavides parancsnoksága alatt alakult egy huszonnyolc fős egység. Rajtuk kívül azok a tejanók is a texasi sereg létszámát gyarapították, akik San Antonio és Goliad helyőrségéből dezertáltak. Helyismeretükből adódóan a tejanók legfontosabb feladata a felderítés és információszerezés volt, s időnként rajtaütésekkel zaklatták az ellenséget.⁵⁶

Juan Seguín csapatával részt vett abban az akcióban, melynek során 1835 decemberében Cos seregétől visszavették San Antoniót. Miután 1836 januárjára sikeresen kiszorították a mexikóiakat Texasból, csapata feloszlott, őmaga pedig San Antonio városának bírója lett. Februárban azonban már újra katonai szolgálá-

52 Juan Seguín Béxar városi tanácsának. Béxar, 1834. október 13.; Juan Seguín Brazos és Nacogdoches politikai vezetőinek. Béxar, 1834. október 14. A Revolution Remembered i. m. 131–132.

53 Tejano Leadership i. m. 223.; Cantrell, G. i. m. 312–315.

54 Nevin, D.: i. m. 91.

55 Kapitányi kinevezés, Texas Szövetségi Hadserege. Headquarters on the Salado, 1835. október 23. A Revolution Remembered i. m. 134.

56 Uo. 24–25.

latba állt, amikor Santa Anna seregével Texas ellen indult. Seguín felajánlotta szolgálatait Alamo ostrománál is. 1836. február 3-án huszonöt fős erősítéssel érkezett az erődbe. Mivel kiválóan tudott spanyolul és alapos helyismerettel is rendelkezett, a parancsnok, William Travis végül őt választotta február 25-én, hogy segélykérő levelét a Gonzales mellett állomásozó texasi erők parancsnokához vigye. Seguín már visszafelé tartott, amikor március 6-án a Santa Anna által vezetett túlerő bevette Alamót.⁵⁷ Texasi oldalon mindössze néhány túlélő maradt. Azok, akik a küzdelemben életüket veszítették, hőssé váltak, s ettől kezdve az „Emlékezz Alamóra!” csatakiáltás a függetlenségért harcoló texasiak öntudatát erősítette.⁵⁸

Alamo eleste után Seguín a mexikói sereg nyomása elől kelet felé visszavonuló texasi csapatok hátvédjét vezette. Egyik legfőbb feladata az volt, hogy a San Antonio folyó völgyében élők evakuálását segítse. Köztük volt családja is. Eközben, 1836. március 2-án a texasiak ötvenkilenc főből álló küldöttgyűlése egyhangú szavazattal elfogadta a függetlenségi nyilatkozatot. Március 4-én Sam Houstont választották a sereg főparancsnokává, majd a képviselők hozzáálltak a Texasi Köztársaság alkotmányának elkészítéséhez.

Juan Seguín 1836 áprilisában szerepet vállalt abban az ütközetben, melynek során a texasiak nyolcszáz fős serege a San Jacinto folyó partján rajtaütött Santa Anna katonáin, s megadásra kényszerítette őket.⁵⁹ Seguín egysége tizenkilenc főből állt, s az egyetlen mexikóiakból szervezett csapatrészt volt Sam Houston mellett.⁶⁰ Ez azt jelentette, hogy Juan Seguín egyértelműen a texasiak mellett foglalt állást. Vagyis nem csupán elfogadta, de felvállalta a függetlenséget. A texasiak alezredessé nevezték ki, s megbízták azzal, hogy San Antonióban szervezze meg a katonai kormányzatot, amíg a rend helyre nem áll. San Antonio katonai parancsnokaként 1837 elején spanyol nyelven mondta el emlékezetes beszédét Alamo hőseinek hamvai felett, mely a texasi patriotizmus érzelmes megnyilvánulása volt. *„Bajtársaim! Az Alamónál elesett bátor hősök maradványait emeljük most vállunkra. Igen barátaim, ők inkább ezerszer vállalták a halált, semmint alávéssék magukat a zsarnok igájának. Mily nagyszerű példa! Érdemes arra, hogy a történelem lapjain megemlékezzenek róla. (...) Nagyszerű bajtársaink megszentelt hamvai legyenek a tanúk, hogy arra szólítalak benneteket, nyilvánítsuk ki az egész világ előtt, Texas szabad és független lesz, vagy elveszünk a dicső küzdelemben.”*⁶¹

57 Nevin, D.: i. m. 101.

58 Richardson, R.: i. m. 109–112.

59 Santa Anna elmenekült a csata színhelyéről, de fogságba ejtették és arra kényszerítették, hogy a velascoi szerződésben ismerje el Texas függetlenségét és egyezzen bele a mexikói csapatok Rio Grande mögé történő visszavonásába. Habár Mexikó sosem ratifikálta a szerződést, Texas függetlensége tulajdonképpen megvalósult. A szerződés (1836. május 14.): Documents of Texas History. Eds. Ernest Wallace–David M. Vigness. Steck, Austin, 1963. 117–118.; Perrigo, L.: i. m. 124.; Weber, D.: The Mexican Frontier i. m. 251.; México, un pueblo en la historia i. m. 125.

60 A Revolution Remembered i. m. 26.

61 Juan Seguín beszéde Alamo védőinek sírjánál. Bexar, 1837. február 25. A Revolution Remembered i. m. 156. A szerző fordítása.

Juan Seguín a Texasi Köztársaság második, harmadik és negyedik kongresszusában Bexar megye szenátora volt, és megpróbálta minden texasi érdekét képviselni, köztük egyre hangsúlyosabban tejano társaiét. 1840 februárjában felszólalt annak érdekében, hogy az alkotmányt és a törvényeket fordítsák le spanyol nyelvre. „...Tudni szeretném, Elnök Úr, mennyibe kerül a Texas korábbi törvényhozó testületei által elfogadott törvények lefordítása, azon törvényeké, melyeket a hatályban lévő rendelkezések alapján le kellett volna fordítani és ki kellett volna nyomtatni. Valamint azt is, mely törvényeket fordították már le, és azok hol vannak. Válaszpolgárain eddig még egyetlen törvényt sem láttak lefordítva és kinyomtatva, s azt sem tudjuk, mikor kaphatjuk meg őket. Elnök Úr, mexikói texasi választópolgáraink legfontosabb jogait a Texasi Köztársaság alkotmánya és törvényei garantálják, s a mexikóiak és a texasiak között létrejött társadalmi szerződés megkötésekor ezeket a jogukat garantálták; cserébe ők is vállaltak bizonyos törvényi kötelezettségeket – amelyekről azonban nincs tudomásuk, hiszen nem ismerik azt a nyelvet, melyen az ország törvényei és alkotmánya íródtak. A mexikói texasiak az elsők között voltak, akik mindenüket feláldozták a dicsőséges forradalmunkban, s a háború pusztításai súlyos áldozatot követeltek tőlük azért, hogy elérjék azokat az áldásokat, amelyeket, úgy tűnik, utolsóként fognak élvezni. Mint Bexar képviselője, mindig szót fogok emelni értük.”⁶²

Úgy tűnt, Seguín élete teljesen összefonódott Texasszal. Hamarosan azonban minden megváltozott. Mexikóiként, sok más tejanóhoz hasonlóan gyanakvás tárgya lett. Valószínűleg az is hozzájárult ehhez, hogy támogatta Antonio Canales tábornokot abbéli – kudarcot vallott – kísérletében, hogy az északkeleti mexikói államokból egy független köztársaságot hozzon létre, Rio Grande néven. 1840 októberében Seguín lemondott szenátori tisztségéről és önkéntes csapatot toborzott. Több mint háromezer dollárt költött felszerelésére, ezért elzárkosította házát, birtokait. Közben viszont Canales kiegyezett a kormánnyal, így Seguín költségeit nem volt, aki megtérítse. Hogy adósságát rendezze, csempészvállalkozásba kezdett, de ez csupán arra volt jó, hogy összeütközésbe kerüljön a mexikói katonasággal, amely egyébként is mindent megtett azért, hogy visszaszerezze Texast.⁶³

1842 tavaszán, amikor Rafael Vázquez tábornok Texas ellen támadt és rövid időre San Antoniót is elfoglalta, Juan Seguín különösen nehéz helyzetbe került. 1841–1842 folyamán San Antonio polgármestere volt, de egyre több fenyegetés érte az újonnan érkező angloamerikai bevándorlók részéről, akik – mexikói volta miatt – árulónak bélyegezték. Amikor pedig visszatért arról az expedícióról, melynek során Vázquezt visszaűzték Mexikóba, a texasiak egy csoportja nyíltan megfenyegette. Minthogy Sam Houston sem állt ki mellette nyíltan, nem volt más választása, 1842. április közepén lemondott polgármesteri tisztségéről, elhagyta Texast és családjával Mexikóba menekült.⁶⁴

62 Juan Seguín beszéde a szenátusban. 1840 februárja. Uo. 174. A szerző fordítása.

63 Uo. 39–40., 90–91.

64 „A zűrzavaros helyzetben, melybe ez a szerencsétlen megye jelenleg került, kötelességemnek érzem, bíró úr, hogy benyújtsam lemondásom San Antonio városi testületének elnöki tisztségéről.” Juan Seguín Bexar megye bírójának. San Antonio, 1842. április 18. Uo. 179., 96–97.

Memoárja szerint Tamaulipasban a hatóságok választás elé állították: vagy jelentkezik a mexikói seregbe, vagy börtönbe zárják. Minthogy családját a börtönből kevésbé tudta volna segíteni, vállalta, hogy egy lovas egységet szervez olyan tejano önkéntesekből, akik a texasi függetlenségi háború után átköltöztek Mexikóba. A hír persze hamar eljutott Texasba is, és sokan igazolva látták korábbi gyanújukat, és Seguínt árulónak bélyegezték. De nem mindenki. Sam Houston például, aki éppen második elnöki ciklusát töltötte a Texasi Köztársaság élén, Juan Seguín Texasban maradt apjának, Erasmónak a következőt írta: *„Kérem, Uram, hogy egyetlen pillanatig se gondolja azt, hogy Juan N. Seguín ezredest elítélem anélkül, hogy tökéletesen megérteném távollétének körülményeit. Tisztességére, érdemeire és lovagiasságára alapozok.”*⁶⁵

Anson Jones, a Texasi Köztársaság leköszönő elnöke, Texas Egyesült Államokhoz történő csatlakozása előtt, 1845 nyarán a következőt mondta: *„Seguín ezredes ugyanúgy harcolt San Jacintónál, mint bárki más, de arra kényszerítették, hogy elhagyja az országot, és azt állítják róla, hogy áruló, de én ezt nem vagyok hajlandó elhinni.”*⁶⁶

Juan Seguín végül hat éven keresztül szolgált a mexikói seregben a texasi határ mentén. Amikor kitört a mexikói–amerikai háború (1846–1848), részt vett a Buena Vista-i csatában és több más ütközetben az északi határvidéken.⁶⁷ A háború végére belefáradt a harcokba és egyre inkább vágyott vissza Texasba. 1848 áprilisában Saltillóból levelet írt Sam Houstonnak, s kérvényezte visszatelepedését szülőhelyére, Bexarba. *„Kedves Uram és Barátom! Sok baj és erőfeszítés után, melyben e végzetes háború során részem volt, ebben a városban újra csatlakoztam népes családomhoz, akik szintén sokat szenvedtek. Úgy döntöttem, hogy velük együtt visszatérek szülőföldemre (Bexar) és életem hátralévő részét békés munkálkodással ott töltöm.”*⁶⁸

Ezután családjával együtt visszaköltözött San Antonióba, apja birtokára és megpróbálta helyreállítani becsületét, s folytatni politikai tevékenységét. 1852-ben, annak ellenére, hogy még mindig nem tanult meg angolul, Bexar megye békebírója lett, majd két év múlva újraválasztották. Több más feladatot is vállalt, majd részt vett a Demokrata Párt helyi szervezetének megalakításában.⁶⁹

65 Idézi: Tejano Leadership i. m. 226.

66 Idézi: Uo. 227.

67 A mexikói kormány sosem ismerte el Texas függetlenségét, ezért az 1845-ben bekövetkezett annexiót az Amerikai Egyesült Államok részéről hadüzenetként értelmezte. Az 1846-ban elkezdődött háború végén Mexikónak le kellett mondania nem csupán Texasról, hanem a Texas és a Csendes-óceán között fekvő összes területéről. Karl Jack Bauer: *The Mexican War: 1846–1848*. University of Nebraska Press, New York, 1992; David M. Pletcher: *The Diplomacy of Annexation. Texas, Oregon, and the Mexican War*. University of Missouri Press, Columbia, 1973; Major Peace Treaties of Modern History, 1648–1967. Ed. Arnold Toynbee. Vol. II. Chelsea House Publishers, New York, 1967. 733–751. A Guadalupe Hidalgó-i békeszerződésről ld. Békeszerződés az Amerikai Egyesült Államok és a Mexikói Köztársaság között. Ford. és s. a. r.: Kökény Andrea. Szeged, 2001. (Documenta Historica 52). A békeszerződésről ld. még Perrigo, L.: i. m. 134.; Connor, S.: i. m. 155. Juan Seguín szerepéről ld. Tejano Leadership i. m. 227.; A Revolution Remembered i. m. 49–50.

68 Juan Seguín Samuel Houstonnak. Saltillo, 1848. április 17. A Revolution Remembered i. m. 181–182.

69 Tejano Leadership i. m. 227.

Támadások persze továbbra is sokszor érték. Ez késztette arra, hogy 1858-ban, ötvenkét évesen kiadja emlékiratait. Ebben részletesen beszámolt a mexikói és a texasi függetlenségi háborúról, azzal a nem titkolt céllal, hogy az azóta Texasba érkezett angloamerikaiak számára bemutassa, mi mindent tettek a tejanók az államért. Egyben természetesen igazolni kívánta szerepét az önálló állam létrehozásában.

A texasi ügyek mellett az 1850–1860-as évek során kapcsolatban maradt Mexikóval is. Főleg üzleti vállalkozásai és családi kapcsolatai révén, de politikai és katonai szerepvállalásán keresztül is. Az 1858–1861-es mexikói reformháború idején⁷⁰ csapatokat vezetett a Nuevo León–Tamaulipas–Coahuila régióban, a Habsburg Miksa császárságát létrehozó francia beavatkozás (1862–1867)⁷¹ idején pedig Pueblánál (Cinco de Mayo) és máshol. Fenntartotta texasi kapcsolatait is, s valószínűleg mindkét ország polgárának vallotta magát. Az amerikai polgárháborúba azonban nem kapcsolódott be, mert úgy érezte, a rekonstrukció időszakának nem sok köze volt az ő Texasához. 1869-ben még egy rövid időre Wilson megye bírója volt, de egyre inkább készült arra, hogy visszaköltözzön Mexikóba. Addigra már fia, Santiago Nuevo Laredo politikai életének egyik vezető alakja lett.

Azt tudjuk, hogy Seguín még kétszer visszatért Texasba: 1874-ben és 1882-ben. Előbbi alkalommal azért, hogy nyugdíjat kérmezzen a texasi függetlenségi háborúban nyújtott szolgálataiért, amit meg is kapott.⁷² 1887-ben a mexikói kormánytól is nyugdíjat igényelt, de minthogy minden szolgálatát önkéntesként teljesítette, elutasították. Juan Seguín 1890. augusztus 27-én, nyolcvanhárom éves korában Nuevo Laredóban halt meg. 1976-ban pedig újratemették abban a texasi városban, amelyik a függetlenségi háború után a nevét felvette.⁷³

Seguín élete és ellentmondásokkal teli pályája összefonódott Mexikó és a korai Texas történetének nagy fordulópontjaival. A mexikói–texasi határvidék viszonyai között mindig is közvetíteni próbált a mexikói, tejano, angloamerikai és európai (spanyol) lakosság egyes csoportjai között. Egyike volt azoknak a liberális tejanóknak, akik a mexikói függetlenségi háború után aktív szerepet kívántak vállalni az ország gazdasági, társadalmi és politikai helyzetének stabilizálásában. Amikor ez nem látszott kivitelezhetőnek, ő is az elszakadás mellett foglalt állást. A texasi függetlenségi háború emlékét élete végéig ápolta, de végül osztozott azoknak a tejanóknak a sorsában, akik „idegenné” váltak hazájukban, s inkább a továbbra is számos belső problémával és külső fenyegetéssel küzdő Mexikót választotta lakhelyül.

70 *Anderle Ádám*: Latin-Amerika története. Pannonica, Bp., 1998. 103–104.; *Anderle Ádám*: „Szabadságra született Amerikánk.” Kozmosz, Bp., 1985. (Az én világom) 128–155.

71 *Jancsó Katalin*: La llegada de Maximiliano a la tierra de los pueblos bárbaros. Acta Hispanica 13. (2008) 25–32.

72 Juan Seguín nyugdíj iránti folyamodványa. San Antonio, 1874. október 2. A Revolution Remembered i. m. 187–188.; Edward Miles Juan Seguínnek. Austin, 1874. október 6. Uo. 189.

73 Uo. 56.; Tejano Leadership i. m., 228.; *Cantrell, G.*: i. m. 382.